

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työntekijäin
eläkelain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työntekijäin eläkelakia siten, että siihen otettaisiin eläketurvakeskuksen kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevat uudet säännökset.

Muutokset ovat tarpeen, koska eläketurvakeskus ei harjoita enää vakuutustoimintaa luottovakuutustoiminnan siirryttyä Vakuutusosakeyhtiö Garantiaan. Koska sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on yleisenä periaatteena, että Vakuutusvalvontavirasto

antaa tarkempia määräyksiä tilinpäätöksestä, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset Vakuutusvalvontaviraston mahdollisuudesta antaa kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevia tarkempia määräyksiä, ohjeita ja lausuntoja. Samalla lakiin otettaisiin säännökset eläketurvakeskuksen maksuvalmiuden ylläpitämiseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 31 päivänä joulukuuta 2000.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Eläketurvakeskuksen jäljempänä ETK, tehtävistä ja taloudesta säädetään työntekijäin eläkelain (395/1961), jäljempänä TEL, 12, 14 ja 14 a §:ssä sekä eläketurvakeskuksen ohjesäännön sisältävässä asetuksessa (431/1961).

Aikoinaan työeläkelaitosten vastuunkantokyvyn varmistamiseksi tarkoitettu ETK:n harjoittama luottovakuutustoiminta päättyi TEL:n 13 b §:n 1 momentin mukaisesti 31 päivänä joulukuuta 1993, jolloin kyseinen vakuutustoiminta siirtyi tätä tarkoitusta varten perustetulle Vakuutusosakeyhtiö Garantialle. Mainittuna ajankohtana voimassa ollut luottovakuutusvastuu jäi kuitenkin edelleen ETK:n kannettavaksi, ja ETK vapautuu tästä vastuusta pääosin vasta vuoden 2005 loppuun mennessä. ETK vastaa myös luovutetusta vakuutuskannasta aiheutuneista tappioista mainitun siirtymäkauden loppuun.

Luottovakuutustoiminnan luovutuksen yhteydessä voidaan katsoa lakanneen myös ETK:n vakuutustoimintaan kohdistuva, vakuutusyhtiölain (1062/1979) 14 luvussa tarkoitettu vakuutustoiminnan valvonta.

Luottovakuutustoiminnan uudelleen järjes-

telyyn kuului, että ETK sekä pääosa työeläkelaitoksista merkitsivät perustettavan Vakuutusosakeyhtiö Garantian koko osakepääoman. Vakuutusosakeyhtiö Garantian osakkeiden hankintameno ETK on saanut lukea vuosina 1994-1998 edellä tarkoitettun luottovakuutusliikkeen kuluihin. Mainitut luottovakuutusliikkeen tappiot ja ETK:n osuus Vakuutusosakeyhtiö Garantian osakepääomasta on kustannettu työeläkemaksun kautta (TEL:n 12 §:n 1 momentin 5 kohta, 12 b §:n 1 momentti, 13 a ja 13 b §).

TEL:n 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään, miten ETK:n kustannusosa määritellään. Eläkelaitokset vastaavat pääosin yhteisesti ETK:n kustannuksista, mutta näistä kustannuksista on kuitenkin ensin vähennettävä, mitä ETK on tuottoina saanut. Vuositainen maksuvalmius turvattiin ja investoinnit rahoitettiin ETK:n hoidettavana olleen luottovakuutustoiminnan avulla. Luottovakuutustoiminnan eriyttämisen jälkeen investointeihin käytettiin vierasta pääomaa. Siten luottovakuutustoiminnan ollessa ETK:n hoidettavana ETK:n varsinaisen toiminnan menot voitiin kattaa sekä mainituilla eläkelaitoksilta vuosittain perittävillä kustannusosuuksilla että osaksi luottovakuutustoi-

minnan tuotoilla. Kuten edellä on mainittu, luottovakuutuksesta aiheutuneet tappiot ovat edelleen ETK:n vastuulla, kun taas toiminnasta saatavat tuotot eivät ole enää ETK:n käytettävissä.

Eläkelaitokset vastaavat ETK:n kustannuksista toimintansa laajuuden mukaisessa suhteessa. Laajuus määräytyy eläkelaitoksissa vakuutettujen palkkasummien perusteella.

Eläkelaitokselta vuosittain perittävät maksut perustuvat arvioon kuluvan vuoden palkkasummasta, koska lopulliset palkkasumat ovat tiedossa vasta jälkikäteen. Perittävät maksut vaihtelevat vuosittain johtuen palkkasummien vaihtelusta.

Pääasiassa maksuilla tapahtuvien menojen kattamiseen liittyy maksuvalmiusriski. Jotta ETK tästä huolimatta voisi suoriutua ajallaan velvoitteistaan ja tehdä tarvittavat toimintansa liittyvät investoinnit, ehdotetaan, että niiden vaikutus voitaisiin ottaa huomioon ETK:n kustannusten kattamiseksi perittävää maksua vahvistettaessa. Tällöin maksu voitaisiin vahvistaa asianomaisen vuoden todellisia kustannuksia ajatellen joko yli- tai alimääräiseksi siitä riippuen, onko tarpeen lisätä tai vähentää eläketurvakeskuksen omassa pääomassa olevien varojen määrää. Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että nykyistä TEL:n 12 §:n 1 momentin 5 kohtaa muutettaisiin siten, että mainitussa kohdassa säädettäisiin ainoastaan eläkelaitosten velvollisuudesta vastata yhteisesti ETK:n kustannuksista toimintansa laajuuden mukaisessa suhteessa. Tältä osin säännös vastaisi edelleen voimassa olevia säännöksiä. Maksun määrittelyä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 8 momenttiin. Samalla uuteen 8 momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös säännökset, jotka mahdollistaisivat maksun vahvistamisen siten, että siinä voitaisiin ottaa huomioon myös ETK:n maksuvalmius suhteessa sen varoihin.

Eläketurvakeskuksen ohjesäännön sisältävän asetuksen 2 §:ssä säädetään, että ETK:n kirjanpidosta on soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään tai määrätään vakuutusyhtiön kirjanpidosta. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut mainitun säännöksen nojalla ETK:lle tilinpäätöstä koskevat määräykset. ETK:n luottovakuutustoiminnan lakattua ja ETK:n taloudellisen valvonnan siirryttyä Va-

kuutusvalvontavirastolle, ministeriön vakuutustoimintaan liittyvien määräysten tai ohjeiden antaminen ei ole enää perusteltua.

Yleisten kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevien säännösten soveltaminen ETK:een on ongelmallista, koska luottovakuutustoiminnan lakattua ETK:ta ei voida pitää liikeyrityksenä. TEL:n 14 §:n mukaan ETK on eräänlainen eläkelaitosten yhteistyöelin, ja oikeuskirjallisuudessa se onkin luokiteltu usein itsenäiseksi julkisoikeudelliseksi laitokseksi. ETK:sta ei ole myöskään rekisteröity kaupparekisteriin.

Nykyisen kirjanpitolain (1336/1997) 1 §:n nojalla yleinen kirjanpitovelvollisuus määräytyy liike- tai ammattitoiminnan harjoittamisen, eikä esimerkiksi kirjanpitovelvollisen juridisen muodon perusteella. Laki on lisäksi otettu luettelo yhteisöistä, jotka ovat aina mainitun yleisen kirjanpitovelvollisuuden piirissä riippumatta yhteisömuodosta. Pykälän 2 momentissa säädetään kuitenkin, etteivät julkisyhteisöt ole kirjanpitovelvollisia. Ottaen huomioon ETK:n eläkelaitosten väliseen vastuunjakoon liittyvät tehtävät ja ETK:n rahaliikenne ETK:een kohdistuu kuitenkin merkittäviä taloudellisia intressejä. Tästä syystä sekä epäselvyyksien välttämiseksi sovellettavasta säännöstöstä ehdotetaan, että TEL:iin lisättäväksi ehdotettuun 14 b §:ään otettaisiin erityissäännökset siitä, että ETK:een voitaisiin soveltaa soveltuvin osin sekä kirjanpitolain että -asetuksen säännöksiä.

Koska sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimivaltajaon yleisenä periaatteena on, että tarkempien määräysten antaminen tilinpäätöksestä kuuluu Vakuutusvalvontavirastolle, ehdotetaan pykälän 1 momentissa säädettäväksi, että Vakuutusvalvontavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä, ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja -asetuksen soveltamisesta ETK:een. Vakuutusvalvontaviraston tulisi pykälän 3 momentin mukaan kuitenkin, määräyksen, ohjeen tai lausunnon ollessa kirjanpitolain tai -asetuksen yleisen soveltamisen kannalta merkittävä pyytää siitä kirjanpitolautakunnan lausunto.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, että Vakuutusvalvontavirasto voisi ETK:n hakemuksesta myöntää luvan poiketa ehdotetussa 1 momentissa tar-

koitetuista säännöksistä ja määräyksistä silloin, jos poikkeus on tarpeen oikean ja riittävän kuvan saamiseksi ETK:n tai sen konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännökset myös siitä, että kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä mainittu velvollisuus vertailutietojen esittämiseen, konsernitilinpäätöksen laatimisaika, konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus, konsernituloslaskelman ja konsernitaseen laatimisessa noudattavat kaavat ja liitetiedot sekä konsernitilinpäätökseen yhdisteltävän tytäryhtiön tilikausi olisivat seikkoja, joista Vakuutusvalvontavirasto voi erityisistä syistä määrääjäksi myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia. Poikkeus voitaisiin kuitenkin myöntää vain, jollei se ole tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevien Euroopan yhteisöjen säädösten vastainen.

Ehdotettu 14 b § vastaisi asiallisesti vakuutusyhtiöihin sovellettavia vakuutusyhtiölain 10 luvun 14 §:n säännöksiä.

Edellä esitetyistä syistä, toisin kuin vakuutusyhtiöiden osalta, sosiaali- ja terveysministeriö ei kuitenkaan enää antaisi määräyksiä ETK:n tuloslaskelman ja taseen kaavasta liitetietoineen eikä toimintakertomuksessa ilmoitettavista tiedoista.

Koska kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevat säännökset ehdotetaan uudistettaviksi ja otettavaksi lakiin, tulee eläketurvakeskuksen ohjesäännön sisältävän asetuksen 2 § vastavasti kumota.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia eikä liioin vaikutusta eläkekustannuksiin.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä yhteistyössä eläketurvakeskuksen kanssa.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 31 päivänä joulukuuta 2000, koska eläketurvakeskuksen olisi sovellettava ehdotettuja kirjanpitolain ja -asetuksen mukaisia säännöksiä jo vuoden 2000 tilinpäätöksessä.

Ehdotettu laki edellyttää, että Vakuutusvalvontavirasto voisi tarvittaessa antaa tarkempia määräyksiä, ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja -asetuksen soveltamisesta ETK:een. Tämän vuoksi on tärkeää, että varataan riittävän pitkä aika lakien voimaantuloon valmistautumista varten. Tästä syystä ehdotetaan, että lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin ryhtyä jo ennen sen voimaantuloa.

ETK:n tilinpäätöstä ja kirjanpitoa koskevat säännökset eläketurvakeskuksen ohjesäännön sisältävän asetuksen 2 §:ssä ehdotetaan kumottaviksi tarpeettomina.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1.

Laki**työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 12 §:n 1 momentin 5 kohta,

sellaisena kuin se on laissa 1293/1996, ja
lisätään 12 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 639/1966, 1342/1992, 390/1995, 1482/1995 ja 839/1996, mainitussa laissa 1293/1996 sekä laeissa 1040/1998 ja 1263/1999, uusi 8 momentti sekä lakiin uusi 14 b §, seuraavasti:

12 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutusrahasta määräytyy sekä eläkkeistä ja kuntoutusrahasta eläkelaitoksille aiheutuvat kulut jaetaan eläkelaitosten kesken, mikäli eläkelaitokset eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

5) eläketurvakeskuksen kustannuksista vastaavat eläkelaitokset yhteisesti tämän lain alaisen toimintansa laajuuden mukaisessa suhteessa.

Eläketurvakeskuksen vuotuisten kustannusten kattamiseksi perittävää maksua vahvistettaessa on otettava huomioon, mitä muita tuottoja eläketurvakeskuksella on saatavissa. Maksua vahvistettaessa on huolehdittava siitä, että eläketurvakeskuksen varat riittävät kattamaan eläketurvakeskuksen tehtävistään ja toiminnastaan aiheutuvat menot ja ylläpitämään riittävän maksuvalmiuden.

Eläketurvakeskus

14 b §

Eläketurvakeskuksen kirjanpidossa ja tilinpäätöksen laadinnassa on noudatettava soveltuvin osin kirjanpitolakia (1336/1997) sekä kirjanpitoasetusta (1339/1997). Vakuutusvalvontavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä, ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja -asetuksen soveltamisesta eläketurvakeskukseen.

Vakuutusvalvontavirasto voi eläketurvakeskuksen hakemuksesta erityisestä syystä määrääjäksi myöntää luvan poiketa 1 mo-

mentissa tarkoitetuista säännöksistä ja määräyksistä, jos poikkeus on tarpeen oikean ja riittävän kuvan saamiseksi eläketurvakeskuksen tai sen konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Jos tässä pykälässä tarkoitettu tilinpäätöstä koskeva määräys, ohje tai lausunto on kirjanpitolain tai -asetuksen yleisen soveltamisen kannalta merkittävä, Vakuutusvalvontaviraston on ennen määräyksen, ohjeen tai lausunnon antamista pyydyttävä siitä kirjanpitolautakunnan lausunto.

Vakuutusvalvontavirasto voi erityisistä syistä määrääjäksi myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä mainitusta velvollisuudesta, tilinpäätöksen tai konsernitilinpäätöksen laatimisajasta, konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta, konsernituloslaskelman ja konsernitaseen laatimisessa noudatettavista kaavoista ja liitetiedoista sekä konsernitilinpäätökseen yhdisteltävän tytäryhtiön tilikaudesta. Poikkeuksen myöntämisen edellytyksenä on, ettei se ole tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevien Euroopan yhteisöjen säädösten vastainen.

Tämä laki tulee voimaan 31 päivänä joulukuuta 2000.

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran eläketurvakeskuksen vuodelta 2000 tehtävään tilinpäätökseen.

Vakuutusvalvontavirasto voi ennen tämän lain voimaantuloa ryhtyä lain täytäntöönpanoa edellyttämiin toimiin.

Tällä lailla kumotaan eläketurvakeskuksen 1961 annetun asetuksen (431/1961) 2 §, sel-
ohjesäännön sisältävän 14 päivänä elokuuta 1961 annettuna asetuksessa 946/1995.
laisena kuin se on asetuksessa 946/1995.

Helsingissä 25 päivänä elokuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

Liite

Rinnakkaisteksti

1.

Laki**työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 12 §:n 1 momentin 5 kohta,
 sellaisena kuin se on laissa 1293/1996, ja
lisätään 12 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 639/1966, 1342/1992, 390/1995, 1482/1995 ja 839/1996, mainitussa laissa 1293/1996 sekä laeissa 1040/1998 ja 1263/1999, uusi 8 momentti sekä lakiin uusi 14 b §, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

12 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutusrahasta määräytyy sekä eläkkeistä ja kuntoutusrahasta eläkelaitoksille aiheutuvat kulut jaetaan eläkelaitosten kesken, mikäli eläkelaitokset eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

5) eläketurvakeskuksen kustannuksista niiltä osin kuin ne eivät aiheudu eläkelaitoksille erityistä korvausta vastaan suoritettavista töistä vastaavat eläkelaitokset yhteisesti tämän lain alaisen toimintansa laajuuden mukaisessa suhteessa; näistä kustannuksista on kuitenkin ensin vähennettävä, mitä eläketurvakeskus on tuottoina saanut.

12 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutusrahasta määräytyy sekä eläkkeistä ja kuntoutusrahasta. Eläkelaitoksille aiheutuvat kulut jaetaan eläkelaitosten kesken, mikäli eläkelaitokset eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

5) eläketurvakeskuksen kustannuksista vastaavat eläkelaitokset yhteisesti tämän lain alaisen toimintansa laajuuden mukaisessa suhteessa.

Eläketurvakeskuksen vuotuisten kustannusten kattamiseksi perittävää maksua vahvistettaessa on otettava huomioon, mitä muita tuottoja eläketurvakeskuksella on saatavissa. Maksua vahvistettaessa on huolehdittava siitä, että eläketurvakeskuksen varat riittävät kattamaan eläketurvakeskuksen tehtävistään ja toiminnastaan aiheutuvat menot ja ylläpitämään riittävän maksuvalmiuden.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Eläketurvakeskus

14 b §

Eläketurvakeskuksen kirjanpidossa ja tilinpäätöksen laadinnassa on noudatettava soveltuvin osin kirjanpitolakia (1336/1997) sekä kirjanpitoasetusta (1339/1997). Vakuutusvalvontavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä, ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja -asetuksen soveltamisesta eläketurvakeskukseen.

Vakuutusvalvontavirasto voi eläketurvakeskuksen hakemuksesta erityisestä syystä määrääjäksi myöntää luvan poiketa 1 momentissa tarkoitetuista säännöksistä ja määräyksistä, jos poikkeus on tarpeen oikean ja riittävän kuvan saamiseksi eläketurvakeskuksen tai sen konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Jos tässä pykälässä tarkoitettu tilinpäätöstä koskeva määräys, ohje tai lausunto on kirjanpitolain tai -asetuksen yleisen soveltamisen kannalta merkittävä, Vakuutusvalvontaviraston on ennen määräyksen, ohjeen tai lausunnon antamista pyydettävä siitä kirjanpitolautakunnan lausunto.

Vakuutusvalvontavirasto voi erityisistä syistä määrääjäksi myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä mainitusta velvollisuudesta, tilinpäätöksen tai konsernitilinpäätöksen laatimisajasta, konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta, konsernituloslaskelman ja konsernitaseen laatimisessa noudatettavista kaavoista ja liitetiedoista sekä konsernitilinpäätökseen yhdisteltävän tytäryhtiön tilikaudesta. Poikkeuksen myöntämisen edellytyksenä on, ettei se ole tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevien Euroopan yhteisöjen säädösten vastainen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan 31 päivänä joulukuuta 2000.

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran eläketurvakeskuksen vuodelta 2000 tehtävään tilinpäätökseen.

Vakuutusvalvontavirasto voi ennen tämän lain voimaantuloa ryhtyä lain täytäntöönpanoa edellyttämiin toimiin.

Tällä lailla kumotaan eläketurvakeskuksen ohjesäännön sisältävän 14 päivänä elokuuta 1961 annetun asetuksen (431/1961) 2 §, sellaisena kuin se on asetuksessa 946/1995.
